

„A szükség diktálta feladatok mentén kellett dolgoznom...”

Kolumbán Zsuzsánna beszélgetése Hubbes Évával,
a székelyudvarhelyi Tudományos Könyvtár nyugalmazott könyvtárossal

– 1961-től a székelyudvarhelyi Tudományos Könyvtár szakképzett könyvtárossaként tevékenykedett. Hogyan lett könyvtáros?

– Pályakezdesem korábbra, 1956-ra datálódik. A Bolyai Tudományegyetem történelem szakának elvégzését követően kerültem muzeológusként a székelyudvarhelyi Rajoni Múzeumhoz. Valójában régész szerettem volna lenni, ezért csatlakoztam az egyetem első évében Ferenczi István régész csoportjához, jártam fakultatív múzeumi gyakorlatra, s vettem részt régészeti terepbejárásokon, ásatásokon. Harmadéves egyetemista voltam, amikor a történeti segédtudományokat előadó Jakó Zsigmond biztatására felmerült a levéltárhoz kerülésem is, ezért a szintén nem kötelező középkori latinra és levéltári gyakorlatra is jártam. Egy félévben könyvtártant is hallgattunk Jordáky Lajostól, de az csak az Egyetemes Tizedes Osztályozás alapismérvéire korlátozódott, mivel szabad szellemű professzorunk engedett kéréseinknek, előadásain inkább színház-, irodalom- és művelődéstörténeti kérdésekről beszélt. Ezek alapján nem mondhatom, hogy szakképzett könyvtárossaként kerültem a Tudományos Könyvtárhoz, és valójában szándékomban sem állt a könyvtárhoz kerülés.

Alkalmazásom előzménye, hogy 1959-ben muzeológusi tevékenységem megszakadt édesapám miatt, aki 56-os politikai elítélt volt. A tanügybe, a bögözi általános iskolába helyeztek

át. Ma sem érthető számomra, hogy miért tekintettek megbízhatóbbnak tanárként. Amint már említettem, az egyetemen nem oktatói, inkább kutatói pályára készültem. 1961-ben, mikor az egykori kollégiumi könyvtár státust nyervén Dokumentációs Könyvtárként elindult, történelem vagy magyar szakos tanárt kerestek. Ekkor Jakó professzor biztatására és támogatásával elnyertem a könyvtárosi állást.

Nem volt ismeretlen számomra a könyvtár. Még muzeológusként tevékenykedtem 1958-ban, amikor a Bolyai Tudományegyetem az akkor már bezűntetett Erdélyi Múzeum Egyesület vándorgyűlései felelevenítését célzó rendezvényre készült Székelyudvarhelyen, egy kiállítást tervezve a kollégiumi könyvtár ritkaságaiból. Mivel a szervezésbe a múzeum is betársult, feladatom volt a forgatókönyv összeállítása, a kiállítás rendezése. Segítségemre volt a múzeum igazgatója, Ferenczi Géza és a Pedagógiai Líceum történelem szakos tanárai. Hozadéka is volt ennek a munkának: *A székelyudvarhelyi pedagógiai iskola könyvtárának ritkaságai és érdekességei* címmel megjelent első terjedelmesebb újságcikkem a marosvásárhelyi *Vörös Zászló*ban.

– Milyen irányelvek vezényelték munkája során?

– Mivel országos szinten nem létezett a műemlék jellegű, nálunk dokumentációs hivatott könyvtárak

számára működési szabályzat, tájékoztatóm kellett – felsőbb utasításra – a hasonló könyvtáraknál. Mindenhon másként, főleg a helyi igényeknek megfelelően működtek, így magam kellett meghatároznom a működési elveket, feladatokat. Nem volt a könyvtárnak elfogadható leltára és katalógusa, ennek pótlása volt az elsődleges feladatom. A kezdetektől jöttek kutatók Kolozsvárról, Marosvásárhelyről, de természetesen a helyi érdeklődők is jelen voltak. Az általuk elvártak határozták meg munkámat, és soha nem az engemet valójában érdeklő dolgok. Minthogy a helytörténet iránt volt érdeklődés, s főleg az egykori helyi sajtó információi iránt volt „kereslet”, példaként említem, hogy jómagam sem ismertem az udvarhelyi időszak sajtót, ezeket kellett elsődlegesen feltérképeznem. Kutakodtam Kolozsváron, Marosvásárhelyen és közvetetten a Széchenyi Könyvtárban. Ennek eredményeként született meg 1970-ben, a *Könyvtári Szemlé*ben napvilágot látott sajtótanulmányom.

Újabb feladatok elé állítottak nagy múltra visszatekintő középiskoláink: a volt katolikus gimnázium 375 éves (1968-ban), a református kollégium 300 éves (1970-ben) fennállásának ünnepe. A dokumentációhoz, az előadásokhoz és kiállításokhoz a szükséges adatokat, irodalmat a könyvtár biztosította. Az iskolák jeles tanárainak munkássága is a figyelem középpontjába került. Magam is ekkor kezdtem behatóbban foglalkozni az egykori helyi értelmiséggel, adattárat alakítottam ki. Ezzel nem csupán a helyi kutatókat segíthettem, de a Romániai Magyar Irodalmi Lexikon helyi munkatársaként adatokkal, szócikkekkel a kiadvány szerkesztőségét is. Utólag is megállapítható, nem irányelvek, elképzelések, hanem a szükség diktálta feladatok mentén kellett dolgoznom.

– A székelyudvarhelyi Tudományos Könyvtár számos értékes kiadványt, kéziratot őriz. A könyvtárban

Hubbes Éva

Született Sepsiszentgyörgyön, 1935. április 14-én.

Könyvtáros, muzeológus.

1961–1991 között a székelyudvarhelyi Tudományos Könyvtár könyvtárosa, majd főkönyvtárosa.

Kutatási területe: a XVI–XIX. század művelődés- és helytörténete, a nevezett időszakhoz köthető neves személyiségek élete és tevékenysége, Székelyudvarhely jeles személyiségei, az udvarhelyi sajtó és nyomdák története, a Tudományos Könyvtár története és értékei.

Önálló kötetek, tudományos tanulmányok, ismeretterjesztő cikkek szerzője: Székelyudvarhely egykori nyomdái és kiadványai (Székelyudvarhely, 1998); Benkő Ferenc egyetemjárása (Rudabánya, 2004) stb.

található ritkaságok befolyásolták tevékenységét?

– Valójában ezek érdekeltek igazán, de az előbb mondottak alapján is következtethető, hogy csak később foglalkozhattam velük. Érdekes, hogy a velük való munkát is a szükséglet határozta meg. Jakó professzoron keresztül kértek fel a Széchényi Könyvtártól, hogy a Szabó Károly összeállította Régi Magyar Könyvtár alapján azonosítsam és egészítsem ki a korszerűbb kívánalmaknak megfelelően a Székelyudvarhelyen fellelhető, a háború után megmaradt régi magyar könyvek listáját. Közölt adataim a Régi Magyarországi Nyomtatványok kötetében láttak napvilágot. Több könyvünkről kiderült, hogy a II. világháború pusztításai nyomán unikum lett, de nekünk is voltak veszteségeink.

A 70-es évek közepétől országos szinten megkezdődött a nemzeti műkincsek – ide tartoztak a régi könyvek és kéziratok – számbavétele és feldolgozása a múzeumoknál, könyvtáraknál, egyházaknál, sőt magánszemélyeknél is. Természetesen ez érintett minket is. Számítógépes feldolgozásra (ez a bukaresti központban történt) előkészítve kellett törzslapoznunk a könyveket, kéziratokat. Bár ez fáradtságos, aprólékos munka volt, a lapról lapra történő átvizsgálása a könyveknek sok mindenre ráirányította a figyelmem, pl. bejegyzésekre, az egykori tulajdonosokra. Hozzá is kezdtem gyűjteni az anyagot egy később összeállítandó possessor katalógushoz. Ez a munka vezetett a Bod Péter könyvtárával való foglalkozáshoz, erre vonatkozó tanulmányom megírásához.

– Számos írása tanúsítja, hogy folyamatos kutatómunkát végzett és végez. Hogyan tudta összeegyeztetni napi tevékenységét a kutatásokkal?

– Kérdésében rejlik a válasz is, a folyamatosság, a napi munka adta lehetőség kihasználása az adatgyűjtésre, az állandó cédlázás. Ezt tettem a helyi sajtó számbavételénél, minden hasznosítható adatot – főleg helytörténetit – gyűjtöttem, majd ezeket célszerűen kutattam is. A korábbi példánál

maradva, a sajtótörténeti adatok mellett a helyi nyomdák adataira bukkantva, nemcsak a periodikára, hanem más helyi kiadványokra is figyeltem. Így állt össze a nyomdatörténeti anyagom.

Összegezve a választ, a mindennapi munkavégzés segítette a kutatásban, adatgyűjtésben, de a feldolgozásra és közlésre jórészt nyugdíjba vonulásomat követően kerülhetett sor.

– Melyek a fontosabb érdeklődési területei?

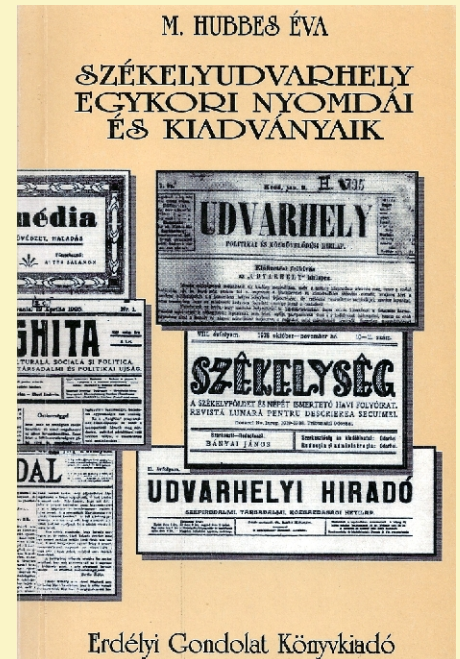
– Elsősorban a XVI–XIX. század művelődés- és helytörténete, a nevezett időszakhoz köthető neves személyiségek (Vásárhelyi Gergely, Bod Péter, Árva Bethlen Kata és Orbán Balázs) élete és tevékenysége, de érdekeltek a város egykori jeles tanárai és értelmisége is. Behatóbban foglalkoztam az ásványtanos Benkő Ferencel, az udvarhelyi sajtó és nyomdák történetével és természetesen a Tudományos Könyvtár történetével, értékeivel. Most csak azokat soroltam fel, amelyeknek fehéren-feketén nyoma is maradt, de vannak abbahagyott további témáim is.

– Egy ember életében minden kiadvány, minden megjelent írás fontos esemény. Melyek a fontosabb munkái?

– Mindössze két könyvem jelent meg, természetesen ezek a legfontosabbak. De néhány tanulmányom, terjedelmesebb cikkem is, amelyekre a visszajelzés is elismerő volt, örömmel töltött el.

Első könyvem, amelynek anyagára többször is utaltam, 1998-ban Székelyudvarhelyen jelent meg *Székelyudvarhely egykori nyomdái és kiadványai* címmel. A könyv szintézis, tulajdonképpen szerettem volna jobban kibontani később, de ez elmaradt. A függeléke, mely a kiadványok jegyzékét tartalmazza, sokak számára eligazító, a kutatásban felhasználható.

Az erdélyi és magyar peregrináció kérdését is érintő, a neves mineralógussal foglalkozó könyvem: *Benkő Ferenc egyetemjárása* a rudabányai Érc- és Ásványbányászati Múzeum kiadásában jelent meg 2004-ben. Tulajdonképpen Benkő Ferenc kéz-

iratos peregrinációs albumának a közlése, ami kiegészül életének, külföldi tanulmányútjának és munkásságának jellemzésével. A kéziratot az egykori katolikus gimnázium régi könyvtárolománya átvételekor fedeztem fel. Könyvtároskodásom idején kevésbé tudtam vele foglalkozni, mivel feldolgozása igen időigényes volt, de nyugdíjasként már volt időm búvárkodni Nagyenyeden, Marosvásárhelyen, Szegeden és az Országos Széchényi Könyvtárban, majd az anyagot a Földtani Intézet támogatásával megjelentetni.

Tanulmányaim közül a legsikerültebbnek a *Bod Péter egykori könyvtára és annak maradványai Székelyudvarhelyen* című írásomat tartom, amely megjelent a sepsiszentgyörgyi Acta-2000-ben és Budapesten is (2004), a *Bod Péter, a historia litteraria művelője* című tanulmánykötetben. Egy kisebb tanulmányom a *Művelődés* folyóirat Könyvtár mellékletében jelent meg 1979-ben *Gondolatok a könyvtárban Orbán Balásról* címmel, mely szelektív, személyi bibliográfiát is tartalmaz.

– Milyen tervei vannak?

– Több elkezdett munkám maradt abba, de megvalósítható terveim már nincsenek. A látásom és koncentrációs képességem gyengülése, valamint a korom miatt komolyabb munkára nem vállalkozom.